

2024

Oppvekstprofilen viser noen av kommunens styrker og utfordringer, og kan benyttes i planarbeidet for barn og unge og deres oppvekstmiljø. Indikatorene som presenteres i profilen er valgt med tanke på å fremme barn og unges oppvekstmiljø, og må tolkes i lys av kunnskap om lokale forhold.

Utgitt av:

Folkehelseinstituttet, Postboks 222 Skøyen, 0213 Oslo

Ansvarlig redaktør: Guri Rørtveit

E-post: oppvekstprofiler@fhi.no

Statistikken er hentet fra [Kommunehelsenorge.no statistikkbank](https://www.kommunehelsenorge.no/statistikkbank) per april 2024

Illustrasjon: FHI

Bokmål

Batch 1604241636.1604241702.1604241636.1604241702.16/04/2024 17:26

Oppvekstprofilene er utarbeidet i samarbeid mellom fem ulike direktorater og Folkehelseinstituttet.

Gran

Tema for årets profiler er hvorfor vennskap og fellesskap med jevnaldrende er så viktig for barn og unge. Temaet gjenspeiles i indikatorer og figurer.

Nedenfor presenteres noen nøkkeltall for barn og unge i kommunen:

- Andelen barn (0-17 år) i kommunen per 1.1.2023 som er innvandret eller norskfødt med innvandrerforeldre, er lavere enn i landet som helhet. Andel og antall barn som innvandrer har fortsatt å øke i de fleste kommuner i 2023, som følge av krigen i Ukraina. Om lag en tredjedel av flyktningene som har kommet til Norge fra Ukraina er barn og unge.
- Andelen barn som bor i husholdninger med vedvarende lav inntekt, er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet. Vedvarende lav husholdningsinntekt vil si at den gjennomsnittlige inntekten i en treårsperiode er under 60 prosent av median husholdningsinntekt i Norge.
- I kommunen er andelen unge (15-24 år) som står utenfor ikke signifikant forskjellig fra landsnivået. Unge som står utenfor utdanning, jobb og opp trening er ofte relasjonelt sårbare og økonomisk utsatt. De har gjerne behov for voksne som ser dem.
- Andelen ungdomsskoleelever som oppgir at de har høy tilfredshet med livet, er ikke signifikant forskjellig fra landsnivået. Andelen inkluderer de som svarer 8 eller høyere på en skala fra 0-10 der 0 er det verst mulige livet de kan tenke seg og 10 det best mulige. Tallene er hentet fra Ungdata-undersøkelsen.

Vennskap og fellesskap med jevnaldrende er viktig for barn og unge

Vennskap kan bidra til barn og unges sosiale, emosjonelle og kognitive utvikling. I tillegg er vennskap en viktig kilde til økt livskvalitet, og er med på å forme de unges identitet og tilhørighet.

Vennskap er viktig for utviklingen av:

- **Sosiale ferdigheter:** Gjennom samtale og lek trener barn og unge seg på ferdigheter knyttet til å forstå og mestre sosiale situasjoner. Slike ferdigheter er viktige for å kunne samarbeide og etablere vennskap.

- **Sosial identitet og tilhørighet:** Barnets følelse av hvem de er, og deres rolle i samfunnet blir påvirket av hvordan de blir møtt av likesinnede. Opplevelse av tilhørighet og fellesskap formes i møte med andre barn og unge med felles interesser og verdier.

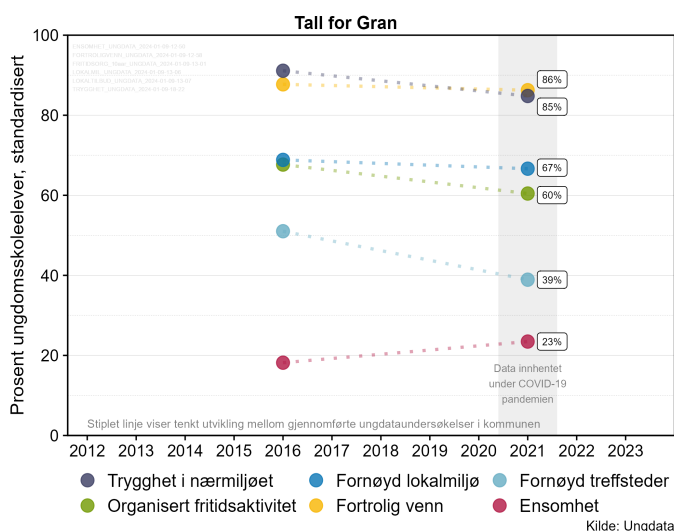
- **Selvtillit og selvfølelse:** Aksept fra venner er med på å styrke barn og unges selvtillit og følelse av egenverd. Emosjonell støtte kan gi barn og unge styrke til å tåle stress, og dermed motvirke psykiske vansker.

- **Kognitive ferdigheter:** Gjennom samvær med venner blir de unge eksponert for ulike synspunkter, noe som kan være med på å fremme toleranse og kritisk tenkning. Felles interesser, diskusjoner og kunnskapsutveksling kan bedre språkutvikling og oppmuntre til nysgjerrighet, innhenting av ny kunnskap, og utvikling av nye ferdigheter.

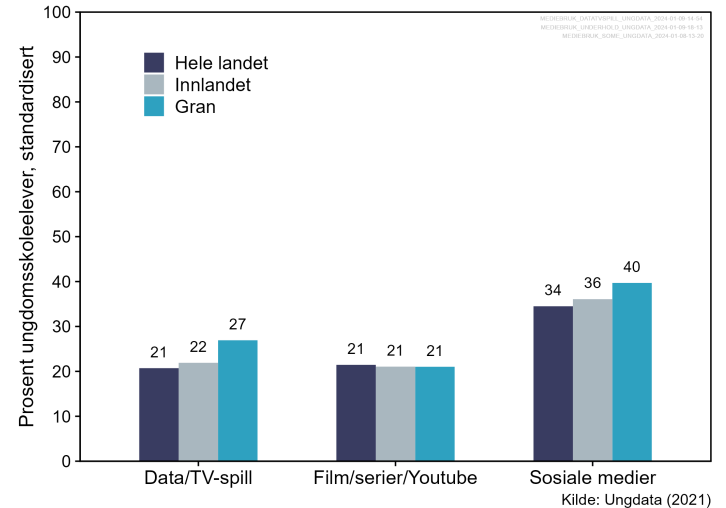
- **Fysiske ferdigheter:** Lek er en viktig arena for å tilegne seg og utvikle fysiske ferdigheter. Samvær med venner kan være en viktig motivasjon for å delta i organiserte og uorganiserte fritidsaktiviteter.

Se figur 1 for andelen ungdomsskoleelever som oppgir at de har en fortrolig venn eller som opplever ensomhet.

Figur 1. Ungdomsskoleelevers opplevelser med nærmiljø, fritid og vennskap.

Figur 2. Ungdomsskoleelever som bruker mer enn 3 timer daglig på ulike medier.

Nye møteplasser på nett

Dataspill og sosiale medier er en integrert del av de unges liv, og påvirker barn og unges vennskap og sosiale relasjoner, se figur 2. Sosiale medier gjør det mulig for barn og unge å få kontakt med jevnaldrende med stor variasjon i interesser og væremåter. Denne formen for sosialisering bidrar trolig til at dagens barn og unge i større grad enn tidligere får prøvd ut ulike roller og identiteter. Digital sosialisering kan også bidra til at barrierer som for eksempel bosted, og psykisk og fysisk funksjonsevne, får mindre betydning for barn og unges utfoldelsesmuligheter.

Dataspill og sosiale medier kan imidlertid også ha negative effekter. Plattformene for sosiale medier kan gi større risiko for mobbing fordi det er enklere å være anonym og vanskeligere å se konsekvensene av mobbingen. Trakassering, utestenging og ryktespredning på nett kan påvirke barn og unges trivsel og psykiske helse negativt. Overdreven bruk av dataspill og andre sosiale medier kan også føre til avhengighet og fysisk sosial isolasjon. Det er derfor viktig å bevisstgjøre og veilede barn og unge når det gjelder de mulige negative aspektene ved sosiale medier.

Hva med barn som ikke har venner?

Enkelte barn og unge kan av ulike grunner ha problemer med å mestre sosiale ferdigheter, noe som kan føre til utfordringer med å danne og opprettholde vennskap. Hvis barn og unge ikke opplever vennskap og positivt samvær med jevnaldrende kan det få langvarige negative konsekvenser. Vennskap kan være viktig for utvikling av tillit og tilhørighet, som kan ha betydning for senere deltagelse i samfunns- og arbeidsliv. Barn og unge som blir utsatt for vedvarende mobbing og ekskludering har betydelig risiko for å utvikle alvorlige psykiske lidelser, og et bekymringsfullt fravær fra skolen. Det er derfor viktig at kommunen bidrar til å skape miljøer rundt barna som fremmer inkluderende og støttende relasjoner.

Viktige arenaer for forebygging av utenforskap er barnehage, skole, organiserte fritidsaktiviteter, og andre tilrettelagte møteplasser hvor barn og unge kan møtes. Etter pandemien har det vært en økning i andelen barn som oppgir at de blir mobbet, se figur 3.

I løpet av tenårene er det normalt at venner gradvis får større betydning som rollemodeller og kilde for støtte og omsorg enn familien, se figur 4. Det er imidlertid stor variasjon i hvor mye tid det enkelte barn eller ungdom faktisk ønsker å tilbringe med venner på fritiden. Det å ha få venner eller det å trives alene trenger ikke nødvendigvis å være grunn til bekymring. Det er kvaliteten på relasjonene og de unges ønsker som er viktig.

Hva kan kommunen gjøre?

- Lage en helhetlig forebyggende oppvekstplan for hvordan kommunen kan sikre inkludering og forebygge mobbing: i barnehagen, på skolen, i fritiden og på nettet.
- Sikre at de som jobber med barn og unge har nødvendig kunnskap og rutiner for å fange opp og gi støtte og veiledning til barn og unge som av ulike grunner sliter med å etablere vennskspsrelasjoner.
- Sørge for at det finnes tilgjengelige fritidsaktiviteter og sosiale arenaer for alle barn og unge, uavhengig av foreldrenes ressurser, eller andre barrierer. Barn fra familier med få sosioøkonomiske ressurser deltar sjeldnere i organiserte fritidsaktiviteter enn de med mange ressurser, se figur 5. Det er derfor viktig å sikre at også ungdom fra familier med færre ressurser får et tilbud.
- Legge til rette for inkluderende barne- og ungdomsmiljøer ved å fremme aksept og positive holdninger til mangfold, via kunnskapsformidling og felles aktiviteter på tvers av ulike grupperinger.
- Engasjere foreldrene til å bidra til organiserte foreldre-barn-aktiviteter. Dette kan fremme utviklingen av sosiale bånd mellom familier, og oppmuntre til vennskap mellom barn.
- Barn og unge skal bli hørt. Medvirkning kan skje gjennom ulike etablerte råd og prosesser.

Forslag om tiltak rettet mot barn og unge og deres familier finnes på www.kunnskapombarn.no og Nasjonal veileder for psykisk helsearbeid for barn og unge (www.helsedirektoratet.no/veiledere/psykisk-helsearbeid-barn-og-unge)

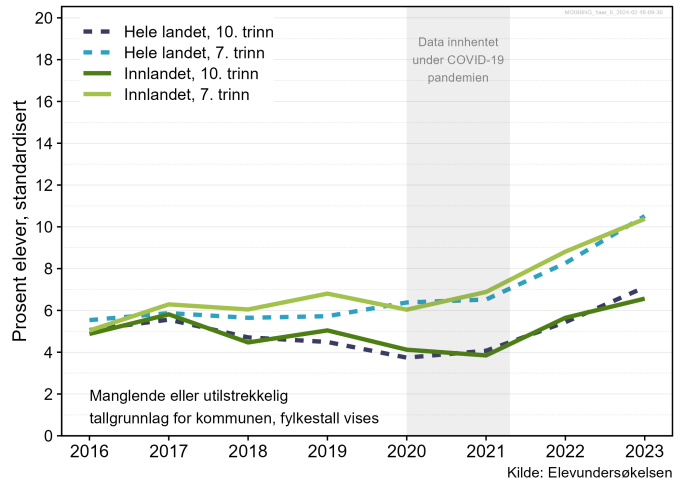
Utvidet tekst med referanser og lenker finnes på fhi.no/oppvekstprofiler.

Finne flere relevante indikatorer i [Kommunehelse statistikkbank](http://kommunehelsestatistikkbank).

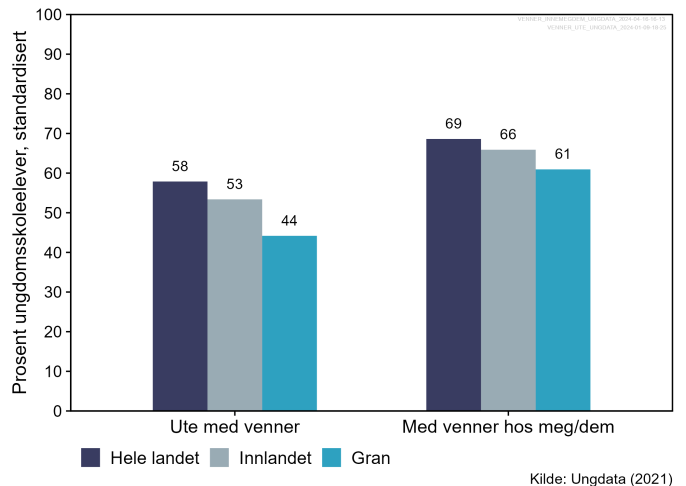
Ungdata-tall fra 2020 er innhentet i perioden før pandemien brøt ut 12. mars, tall for 2021 er innhentet under pandemien og tall for 2022 innhentet etter at de nasjonale pandemiltakene opphørte 12 februar. Les mer om begrunnelsen for årlige lands- og fylkestall fra ungdata for 2021 og 2022 på fhi.no.

Elevundersøkelsen gjennomføres hver høst. Tall fra 2020 og 2021 er dermed innhentet under pandemien.

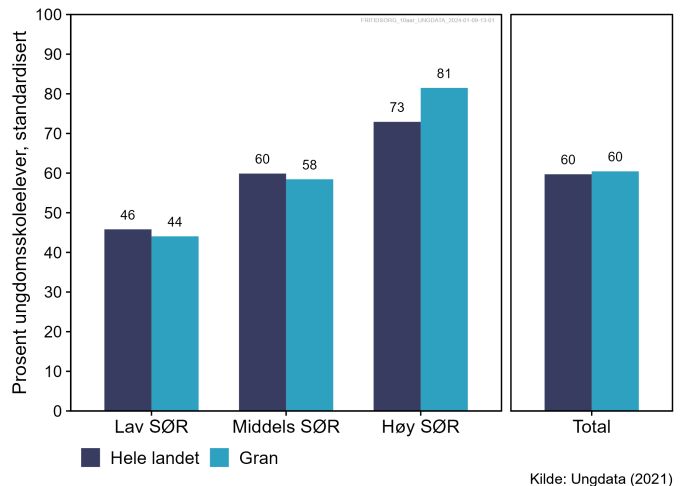
Figur 3. Elever som blir mobbet på skolen av andre elever (ettårige tall, for 3-årige tall se side 4).

Figur 4. Ungdomsskoleelever som minst en gang per uke er med venner ute størstedelen av kvelden, eller (inne) hos seg/dem.

Figur 5. Ungdomsskoleelever som deltar i organiserte fritidsaktiviteter, etter familiens sosioøkonomiske ressurser (SØR).

Oppvekstbarometer for kommunen

I oversikten nedenfor sammenlignes noen nøkkeltall for kommunen og fylket med landstall. I figuren og tallkolonnene tas det hensyn til at kommuner og fylker kan ha ulik alders- og kjønns sammensetning sammenliknet med landet. Klikk på indikatornavnene for å se utvikling over tid i kommunen. I [Kommunehelse statistikkbank](#) finnes flere indikatorer og utfyllende informasjon om hver enkelt indikator.

Vær oppmerksom på at også «grønne» verdier kan innebære en utfordring for kommunen, fordi landsnivået ikke nødvendigvis representerer et ønsket nivå. Verdiområdet for de ti beste kommunene i landet kan være noe å strekke seg etter.

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- | Verdien for landet som helhet
- Variasjonen mellom kommunene i fylket
- De ti beste kommunene i landet

Tema	Indikator (klikkbare indikatornavn)	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Oppvekstbarometer for Gran
Befolkning	1 Andel barn, 0-17 år	18,2	18,1	20,3	prosent	
	2 Innvand. og norskf. med innv. foreldre	16,4	17,1	21,0	prosent	
Levelår	3 Barn i fam. m/vedvarende lav inntekt	11	12	11	prosent	
	4 Barn i familier som mottar sosialhjelp	8,8	8,1	6,3	prosent	
	5 Bor trangt, 0-17 år	14	14	18	prosent	
	6 Barn med barnevernstiltak, 0-17 år	4,7	4,5	3,5	prosent	
	7 Unge som står utenfor, 15-24 år	6,5	7,7	7,6	prosent (a,k)	
	8 Mottakere av uførepensjon, 18-29 år	3,7	2,9	2,2	prosent (a,k)	
Barnehage og skole	9 Bemanning i barnehage, oppfylt	46	82	63	prosent	
	10 Laveste mestringsnivå i lesing, 5. tr.	21	24	24	prosent (k)	
	11 Laveste mestringsnivå i regning, 5. tr.	25	28	26	prosent (k)	
	12 Trives på skolen, 7. trinn	85	85	85	prosent (k)	
	13 Mobbes på skolen, 7. trinn	6,7	8,6	8,4	prosent (k)	
	14 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng	43,2	42,6	43,0	poeng (k)	
Fritid og nærmiljø	15 Gjennomføring i vdg. opplæring	77	80	80	prosent (k)	
	16 Fornøyd med treffsteder, 2021	39	49	46	prosent (a,k)	
	17 Med i fritidsorganisasjon, 2021	60	59	60	prosent (a,k)	
	18 Fortrolig venn, 2021	86,3	89,3	88,1	prosent (a,k)	
	19 Ensomhet, 2021	23	23	25	prosent (a,k)	
	20 Regelbrudd, Ungd. 2021	9	7,6	8,6	prosent (a,k)	
Helse og helseatferd	21 Skjermtid over 4 timer, 2021	59	50	49	prosent (a,k)	
	22 Fornøyd med helse, 2021	71	69	68	prosent (a,k)	
	23 Høy tilfreds. med livet, Ungd. 2021	51	52	49	prosent (a,k)	
	24 Psykiske plager, 2021	16	15	17	prosent (a,k)	
	25 Psykiske sympt./lidelser, 15-24 år	183	178	176	per 1000 (a,k)	
	26 Søvnproblemer, 2021	30	28	31	prosent (a,k)	
	27 Har brukt cannabis, 2021	2,2	2	3,1	prosent (a,k)	
	28 Trener sjeldnere enn ukentlig, 17 år	26	30	28	prosent (k)	
	29 Overvekt og fedme, 17 år	26	26	22	prosent (k)	
	30 Alkohol, har vært beruset, 2021	19,4	14,0	12,7	prosent (a,k)	

Forklaring (tall viser til linjenummer i tabellen ovenfor):

* = standardiserte verdier, a = aldersstandardisert, k = kjønnsstandardisert og ** = tall fra Ungdataundersøkelsen mangler.

Les mer om mulige årsaker til at tall fra Ungdataundersøkelsen mangler og begrunnelse for ettårige lands- og fylkestall for 2021 og 2022 [her](#).

1. 2023. 2. 2023, 0-17 år. 3. 2020-2022, barn (0-17 år) som bor i husholdninger som i en treårsperiode har en gjennomsnittlig inntekt under 60 % av nasjonal median. 4. 2022, 0-17 år, omfatter de som har mottatt sosialhjelp minst én gang i løpet av året. 5. 2022, trangboddhet defineres ut ifra antall rom og kvadratmeter i boligen. 6. 2022, omfatter hjelpetiltak og omsorgstiltak. 7. 2022, omfatter de som ikke er i arbeid, utdanning eller opplæring (NEET). 8. 2020-2022, mottakere av varig uførepensjon. 9. 2023, barn som går i barnehager der kravet til både grunnbemanning og pedagogisk bemanning er oppfylt. 10./11. Skoleårene 2022/2023-2023/2024. 12./13. Skoleårene 2021/2022-2023/2024. 14. 2021-2023, ved avsluttet grunnskole på 10. trinn. 15. 2020-2022, omfatter elever bosatt i kommunen. 16. U.skole, svært bra eller nokså bra tilbud. 17. U.skole, svarer «ja, jeg er med nå». 18. U.skole, svarer «ja, helt sikkert»/«ja, det tror jeg» på om de har minst én fortrolig venn. 19. U.skole, ganske mye eller veldig mye plaget. 20. U.skole, 3 eller flere ulike regelbrudd i løpet av det siste året. 21. U.skole, daglig utenom skolen. 22. U.skole, svært eller litt fornøyd. 23. U.skole, de som angir 8-10 på en skala fra 0-10, der 0 er det verst mulige livet de kan tenke seg og 10 det best mulige. 24. U.skole, har mange plager (ganske mye eller veldig mye plaget). 25. 2020-2022, brukere av primærhelsetjenestene fastlege og legevakt. 26. U.skole, ganske mye eller veldig mye plaget. 27. U.skole, har brukt cannabis én gang eller mer ilt. siste 12 mnd. 28. 2022-2023, oppgitt ved nettbasert sesjon 1. 29. 2020-2023, KMI som tilsvarer over 25 kg/m2, basert på høyde og vekt oppgitt ved nettbasert sesjon 1. 30. U.skole, drukket så mye at de har følt seg tydelig beruset én gang eller mer ilt. siste 12 mnd. Datakilder: Statistisk sentralbyrå, Ungdataundersøkelsen fra Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet, Utdanningsdirektoratet, Vernepliktsverket og primærhelsetjenestene fastlege og legevakt (KUHR-databasen i Helsedirektoratet). For mer informasjon, se [Kommunehelse statistikkbank](#).